

Nr 268.

Av herr **Pettersson, Anton, m. fl.**, om ytterligare åtgärder för styckning av vissa kronoegendomar och från enskilda inköpta egendomar till mindre jordbruk samt om anvisande av medel därtill.

Sociala jordutredningen föreslog i skrivelse den 7 mars 1933 åtgärder för uppdelning av vissa kronoegendomar och från enskilda inköpta egendomar till mindre jordbruk för att av staten bebyggas och iordningställas samt därefter utarrenderas i syfte att bereda lantarbetare, skogsarbetare, hemmansägare-, arrendators- och småbrukaresöner samt andra mindre bemedlade här för lämpliga personer ökade möjligheter att erhålla egna jordbruk. Arrendatorerna av de nyskapade jordbruken skulle äga rätt att inlösa arrendegårdarna enligt vanliga för kronoarrendatorer gällande regler, varför ökade möjligheter även skulle beredas att genom frilösning åstadkomma jordbruk under själväganderätt.

En uppdelning av vissa kronoegendomar och ett antal från enskilda inköpta egendomar i mindre jordbruk skulle tydligen vara ett verksamt medel att minska den rådande arbetslösheten. Att bygga dessa mindre jordbruk och iordningställa dem med vägar, på dem företaga erforderlig täckdikning och dylikt skulle kunna bereda sysselsättning åt ett icke ringa antal arbetslösa. För åtskilliga av våra industrier skulle de leveranser, som ett dylikt företag skulle erfordra, medföra ökade möjligheter att hålla driften i gång.

De egendomar, som i främsta rummet kunde komma ifråga skulle vara belägna i trakter med goda samfärdsmedel och avsättningsmöjligheter samt äga bördig jord, lämpad för småbruksdrift, och naturliga förutsättningar för styckning i självständiga mindre jordbruk. I främsta rummet skulle sådana egendomar komma i fråga, som vore dåligt eller otillräckligt bebyggda. Vid sidan av styckning av kronojord syntes i behövlig omfattning inköp böra äga rum av jord i enskild ägo i och för dess styckning till arrendegårdar av olika storlek. I sistnämnda avseende hade till utredningen inkommit anbud på försäljning av över 200 egendomar. Verkställda undersökningar gäve alltså vid handen, att tillräcklig jord finnes att tillgå för genomförandet av den avsedda jordstyckningsplanen. Vid uppgörandet av styckningsplaner borde man utgå från att det vore önskvärt, att nya jordbrukslägenheter skapades i så stort antal, som kunde förenas med kravet på deras bärighet, i allmänhet med en åkerareal av 10—20 hektar.

Om detta förslag, som genom enskild motion framfördes till riksdagens prövning, yttrade särskilda utskottet, att det syntes innebära ett beaktansvärt försök att åstadkomma ökade, för framtiden bestående försörjningsmöjligheter på landsbygden. I en tid av omfattande och långvarig arbetslöshet måste det givetvis vara av stor social betydelse att, på sätt här skulle ske, produktionsenheter av bestående värde tillskapas. Dessutom skulle den föreslagna jordstyckningen vara ett verksamt medel att mera omedelbart minska den rådande arbetslösheten. Ett icke ringa antal arbetslösa komme att beredas sysselsättning vid småbrukens bebyggande, vägars iordningsställande, täckdikning och dylikt. För åtskilliga industrier skulle planen genomförande medföra ökade leveranser och möjligheter att hålla driften i gång. Utskottet ansåg det emellertid icke tillrädligt att omedelbart besluta om genomförande av planen i dess helhet, då erfarenhet på området ännu saknades. Däremot förordade utskottet i anslutning till ett av domänstyrelsen angivet yttrande igångsättande försöksvis av sådan verksamhet, som av sociala jordutredningen ifrågasatts, å ett begränsat antal av kronan redan innehavda egendommar, varför utskottet föreslog, att för hus-, vägbyggnads-, täckdiknings- m. fl. arbeten å de under försökstiden styckade lotterna medel från domänverkets markinköpsfond måtte få tagas i anspråk intill ett belopp av högst 700,000 kronor. Riksdagen beslöt i enlighet med särskilda utskottets förslag.

I yttrande till statsrådsprotokollet den 20 sistlidna oktober anförde statsrådet och chefen för jordbruksdepartementet bland annat följande angående arbetslöshetens bekämpande genom nybildning av jordbruk:

»Under senaste tiden hava framställningar gjorts om åtgärder för att arbetslösa må erhålla egna jordbruk. Därvid har man framhållit att bland arbetslösa torde finnas åtskilliga, som på grund av tidigare sysselsättning inom jordbruk m. m. ägde vissa förutsättningar att bliva småbrukare. Det har ansetts motiverat, att staten lämnade understöd för dylik placering av arbetslösa, därvid bland annat åberopats, att det allmännas utgifter för kontantunderstöd därigenom minskades. — — —

Varje uppslag att bekämpa rådande svåra arbetslöshet bör enligt min mening noga övervägas. Det nyss antydda förslaget om jord åt arbetslösa innehåller en vacker och behjärtansvärd tanke. Emellertid får det ej förbises, att stora vanskligheter sannolikt äro förenade med förslagets genomförande. Det gäller det mest extrema fallet av det svårösta problemet att bereda egna jordbruk åt medellösa personer. För att det över huvud taget skall vara tänkbart för de arbetslösa att anskaffa jordbruk, förvärva nödiga inventarier och redskap, sätta i gång driften m. m. erfordras ett betydande kapital, vartill vederbörande i regel icke själva kunna bidra. — — Ett genomförande av förslaget möter säkerligen även vissa tekniska svårigheter, såsom utväljandet av de rätta personerna samt skapandet av garantier att statens ekonomiska insatser ej föranleda spekulationer och missbruk.

Med hänsyn till frågans vikt synes det emellertid angeläget, att ett närmare övervägande kommer till stånd om förutsättningarna för åtgärders vidtagande i omförmälda syfte. Därest härvid dylika åtgärder finnas böra genomföras, erfordras vidare utredning om lämpligaste sättet för understödsverksamhetens anordnande. I detta avseende bör följande beaktas. Med hänsyn till vanskligheten att åt obemedlade personer anskaffa självständiga jordbruk bör verksamheten bedrivas mera försöksvis. Endast sådana arbetslösa böra ifrågakomma, som på grund av tidigare sysselsättning m. m. äga synnerligen goda personliga förutsättningar att slå sig fram som jordbrukare. Jordbruket bör som regel vara av den storlek, att innehavaren med familj kan erhålla försörjning. Då förvärvet bör ske till möjligast lägsta kostnad, torde företrädesvis bebyggda äldre lägenheter böra inköpas. Verksamheten synes böra i så måtto anknytas till egnahemsrörelsen, att ett grundlån motsvarande $\frac{5}{6}$ av fastighetens värde förutsättes bliva utlämnat såsom egnahemslån genom de vanliga låneförmedlarna. — — — Enär den arbetslösa som regel givetvis ej själv kan bidra med vad som utöver egnahemslånet erfordras för fastighetens förvärv, inventariers anskaffande, driftskapital o. d., måste frågan om anskaffandet av det återstående beloppet nogga utredas. Härvid bör övervägas, under vilka villkor och på vad sätt staten bör lämna ekonomisk hjälp. — — — De statsbidrag, som böra ifrågakomma, synas böra utgå av anslag, som anvisas som led i åtgärderna för bekämpande av arbetslösheten, och verksamheten bör bedrivas i nära anslutning till de kommunala arbetslöshetsorganen.»

Sedan Kungl. Maj:t bemyndigat chefen för jordbruksdepartementet att tillkalla tre sakkunniga för att verkställa utredning och avgiva förslag rörande frågan om jord åt arbetslösa, har dylik utredning igångsatts enligt av departementschefen angivna riktlinjer.

I statsverkspropositionen har under utgifter för kapitalökning i avbidan på proposition i ämnet uppförts ett reservationsanslag av 3 miljoner kronor för genomförande av de åtgärder, som kunna föranledas av utredningen.

Såsom framgår av ovanstående åsyftar denna utredning ett helt annat jordanskaffningsprogram än det av sociala jordutredningen föreslagna och av sistlidna riksdag i princip tillstyrkta. Först och främst komma de planerade åtgärderna icke att få någon inverkan på arbetstillgången i stimulerande riktning, då av kostnadsskäl företrädesvis redan bebyggda lägenheter skola ifrågakomma till inköp. Styckning av större egendomar skulle således icke ske och några nya produktionsenheter av bestående värde för framtiden över huvud taget icke skapas. Det må också anmärkas, att de av departementschefen betonade svårigheterna att bland de arbetslösa utvälja lämpliga personer för övertagande med äganderätt av dessa självständiga jordbruk torde visa sig svåröverkomliga. Lämpligare torde vara att giva lantarbetare och med dem jämförliga tillfälle att bliva självständiga jordbrukare, varvid arrendeformen synes vara ett ändamålsenligt övergångs-

stadium, innan de av staten nyskapade och iordningställda jordbruken utlämnas med full äganderätt.

De av departementschefen uppdragna riktlinjerna för jordanskaffning bringa icke heller den sedan lång tid tillbaka aktuella frågan om styckning av större kronoegendomar närmare sin lösning. Erinras må i detta sammanhang, att 1926 års sakkunniga för utredning om vissa kronoegendomars lämplighet för styckning till mindre jordbruk enligt meddelande i riksdagsberättelsen icke hållit något sammanträde under år 1933. Sociala jordutredningens förslag är byggt på utredningens egna undersökningar.

Ett genomförande av sociala jordutredningens förslag skulle omedelbart på ett effektivt sätt motverka arbetslösheten genom att kraftigt öka arbetstillgången, och dessutom skulle nya och varaktiga försörjningsmöjligheter beredas inom jordbruket. Den närmare utformningen av detta jordanskaffnings- och arbetsprogram bör ankomma på Kungl. Maj:t efter hörande av domänstyrelsen och egnahemsstyrelsen.

Med stöd av det anförda få vi hemställa,

att riksdagen måtte besluta, att i huvudsaklig överensstämmelse med sociala jordutredningens förslag av den 7 mars 1933 åtgärder utöver vad som beslöts vid föregående års riksdag skola vidtagas för styckning av vissa kronoegendomar och från enskilda inköpta egendomar till mindre jordbruk, samt

att riksdagen för detta ändamål måtte anvisa ett belopp av 8,000,000 kronor av arbetslöshetsmedel, att användas enligt grunder, som Kungl. Maj:t äger att fastställa.

Stockholm den 23 januari 1934.

Anton Pettersson.

Allan Holstenson.

Erik von Heland.

*Joh. Johansson,
Friggeråker.*